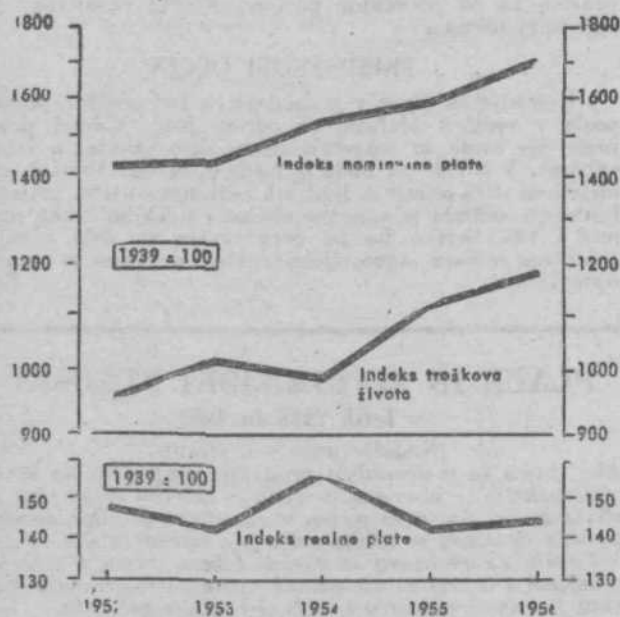

PLAČE IN ŽIVLJENJSKI STROŠKI

v letu 1956 in 1957

Indeks nominalne in realne plače
štiričlanske delavske družine

Lanski ukrepi za stabilizacijo tržišča in ustvaritev pogojev za povečanje življenjskega standarda so že dali določene rezultate v l. 1956 in v začetku letošnjega leta. Tržišče je večinoma dobro založeno, posebno z izdelki za osebno potrošnjo, in to zaradi povečanja proizvodnje v državi in uvoza. Zaradi takega položaja na tržišču so se cene med letom gibale zelo umirjeno.

Vsi izdelki nimajo enake veljave v osebni potrošnji. Nekateri so nepogrešni in jim moramo kupovati, kot na primer hrano, stanarino, medtem ko pri drugih ni strogo določeno, kdaj jih moramo kupiti. Če tako gledamo na življenjske stroške, jih lahko razdelimo na mesečne, letne in večletne. Mesečni življenjski stroški so zaznamovali v l. 1956 in 1957 najbolj živahno gibanje. Tvorijo skoraj 75 odstotkov vseh stroškov in zato najmočnejše vplivajo na skupne stroške.

MESEČNI ŽIVLJENJSKI STROŠKI

(povprečje za l. 1956 = 100)

	1956	1957	junij	104
januar	96	105	julij	102
februar	98	103	avgust	96
marec	99	102	september	97
april	100		oktober	99
maj	105		november	101
			december	102

Stroški za prehrano kažejo v l. 1956 in 1957 precej živahne spremembe. To je izviralo predvsem iz znatnejših premikov cen kmetijskih živilskih predmetov. Cene industrijskih živilskih proizvodov in osnovnih živilskih proizvodov, kakor so kruh, mast, sladkor, so bile stalne.

Tako se na primer cene kruha stalno gibljejo v povprečju okrog 45 din, domača svinjska mast se je skoraj izenačila v ceni z uvoženo mastjo, ki so jo prodajali po 330. Cena sladkorja je bila stalno na 145 din in kuhinjske soli na 36 din.

Zaradi lanskega slabega pridelka v kmetijstvu je obstajal določen pritisk na tržišče kmetijsko-živilskih proizvodov, tako da so cene sadja in vrtnin večinoma naraščale.

Odkupne cene žive živine so se v zadnjih treh mesecih lanskega leta občutno zniževale in so se zato zniževale tudi cene mesa v nadrobni prodaji, medtem ko so v začetku letošnjega leta v porastu. Do večjega porasta je prišlo v marcu pri svinjskem mesu. Zadnje mesece lanskega leta so cene jajc zaradi zelo slabe ponudbe dosegle svojo najvišjo

(Nadaljevanje na 4. strani)

Ob resoluciji o perspektivnem razvoju kmetijstva

Zvezna ljudska skupščina je na svojem zasedanju z dne 25. t. m. razpravljala o stanju, problemih in perspektivi razvoja kmetijstva in zadružništva. Hkrati je skupščina sprejela resolucijo o perspektivnem razvoju kmetijstva in zadružništva.

Iz ocene stanja kmetijske proizvodnje, uporabljanja skladov v kmetijstvu, strukture posestev in deleža kmetijstva v naši ekonomiki izhaja, da je na razvoj kmetijstva vplivala vrsta objektivnih in subjektivnih činiteljev in povzročila njegovo zaostajanje za razvojem drugih gospodarskih vej, posebno pa industrije. Ugotovljeno je bilo, da je temeljni vzrok nizke produktivnosti v kmetijski proizvodnji nerazvita tehnična baza v kmetijstvu, kar je posledica nezadostnih investicij v to gospodarsko področje v vsem našem gospodarskem razvoju.

Drobnolastniška struktura posestev v tipično agrarno zaostali državi ni nudila možnosti za razvoj kmetijstva. V povojnih razmerah je bila naša osnovna orientacija usmerjena k industrializaciji in krepitvi obrambnih moči države, v teh razmerah pa ni bilo mogoče hkrati izvršiti industrializacije in pospeševati kmetijstvo. Zato zaostajanje kmetijstva ni naključni pojav, niti posledica kakšnega odpora subjektivnih sil, temveč je posledica določenih usmeritev v ekonomski politiki k industrializaciji države in krepitvi obrambnih moči in je bilo kmetijstvo s tem samim obsojeno na zaostajanje. Razen tega osnovnega vzroka je k zaostajanju kmetijstva prispevala še vrsta subjektivnih slabosti pri izvajanju določenih agrarno ekonomskih in agrotehničnih ukrepov, toda to ni bilo v nobenem primeru odločilno.

V našem dosedanjem razvoju je bil dvig kmetijstva mnogo bolj počasen, kakor je naraščalo število prebivalstva in kakor se je spreminjala socialna struktura prebivalstva. Z drugimi besedami, potrebe po hrani in potrebe industrije po surovinah so naraščale hitreje, kakor se je povečevala kmetijska proizvodnja, uvoz hrane pa je postal osnovna postavka naše plačilne bilance z inozemstvom. Tako je bila zoževana možnost uvoza surovin, delovnih sredstev in blaga široke potrošnje ter zaviran porast standarda.

Z industrializacijo so bili ustvarjeni pogoji za pospeševanje napredka kmetijske proizvodnje. Samo z industrializacijo je mogoče zagotoviti kmetijstvu sodobna proizvodna sredstva in stabilno tržišče kmetijskih proizvodov. Še važnejše je, da je industrializacija omogočila stalno spreminjanje socialne strukture prebivalstva in razbremenitev kmetijstva od presežka delovne sile, ki ga hudo obremenjuje in zadržuje na nizki ravni. Brez prelinjanja v industriji ustvarjenih sredstev v razvoj kmetijstva je sposobnost kmetijstva za akumulacijo tako nizka — posebno v naših razmerah drobnokmetijskih gospodarstev — da bi bilo ustvarjanje materialne osnove za razvoj kmetijstva preveč počasno. Sedaj so dozoreli pogoji, da kljub nadaljnji industrializaciji v naslednjem razdobju obsežneje investiramo družbena sredstva v kmetijstvo zaradi spreminjanja načina njegove proizvodnje.

Nadaljnji družbeno ekonomski razvoj zahteva spremembe v načinu proizvodnje v kmetijstvu, ki terjajo hkrati uporabljanje sodobnih proizvodnih sredstev, to je nove tehnološke postopke v proizvodnji, trgovini in predelavi kmetijskih proizvodov. Ker kmetijska gospodarstva ne zmorejo zagotoviti takih sredstev na bazi osebnega dela, je nujno investiranje sodobnih družbenih proizvodnih sredstev, s katerimi se vnašajo na vas tudi novi družbeni odnosi. Bolje povedano, način proizvodnje v kmetijstvu — da bi bilo razmerah ne spreminja samo s spremembo tehnologije, temveč tudi s spreminjanjem družbenih odnosov, to je s podružbljenjem proizvodnih sredstev in vezanjem individualnega dela na družbena sredstva. Zato je razen pospeševanja velikih gospodarstev, kmetijske službe in ustanov postavljena na centralno mesto kmetijska zadruga kot družbeno ekonomski činitelj, ki bo na temelju družbene razširjene reprodukcije vplival na spremembo proizvodnega načina na vasi in povezoval individualno delo in interese individualnih kmetov z družbenimi sredstvi in s splošnim družbenim interesom za razvoj kmetijstva. Taka politika vodi k odpravljanju neenakomernosti, ki danes obstajajo med razvojem industrije in kmetijstva.

Reševanje vseh problemov, ki so vezani na perspektivni razvoj kmetijstva, je dogodek v našem družbeno ekonomskem razvoju, na katerega naj obrnejo svojo pozornost vsi aktivni činitelji naše družbe in poiščejo svoje mesto v tem procesu. To posebno velja za zadružne in kmetijske organizacije.

Milun Ivanović

Nova uredba o plačah v gospodarstvu

Nova uredba o plačah v gospodarstvu delavcev in uslužbenecv gospodarskih organizacij, ki jo je te dni sprejel zvezni izvršni svet, temelji na predpisih o spremembah v razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij, ki jih vsebujejo zvezni družbeni plan, odlok o spremembah in dopolnitvah plana in nova uredba o razdelitvi skupnega dohodka gospodarskih organizacij. Pomen nove uredbe lahko dožene le, če jo proučimo v najtesnejši zvezi z omenjenimi akti: uredba razširja pravice delovnega kolektiva in delavcev kot posameznikov ter ustvarja tako tudi ugodne pogoje za delo organov delavskega upravljanja.

Načelne spremembe so bile izvršene samo za tiste gospodarske organizacije, ki oblikujejo plače iz dohodka, ki ostane po plačilu stroškov poslovanja in rednih obveznosti (druga skupina). V tej skupini kolektivni sami odločajo, koliko bodo od ustvarjenega dohodka uporabili za plače, koliko pa za sklade gospodarske organizacije. Tarifni pravilnik teh gospodarskih organizacij dejansko postaja samo instrument za notranjo razdelitev plač.

Skupnost pa si zadržuje pravico, da zaradi pomembnih družbenih interesov (zaščita pravic posameznih delavcev na plačo, povečanje spodbude za večjo delovno storilnost, usklajenost razmerja med plačami na določenem področju ali v določeni gospodarski veji zaradi zmanjšanja fluktuacije delovne sile in podobno) vpliva na osnovno razmerje med plačami tudi znotraj teh gospodarskih organizacij. Zato določa nova uredba enotni način sprejemanja tarifnih pravilnikov za vse gospodarske organizacije. V industriji, prometu in zunanji trgovini postavke še naprej ne morejo presegati po zveznem družbenem planu določene ravni, medtem ko za drugo skupino taka omejitev ne velja.

ZAŠČITENI PLAČNI SKLAD

Če gospodarske organizacije druge skupine ne ustvarijo zadostnega dohodka, da bi izplačale plače po tarifnih postavkah in izvršile obvezne izločitve v svoje in družbene investicijske sklade, lahko za plače uporabijo iz dohodka samo zaščiteni plačni sklad, tega pa določijo v l. 1957 na bazi tarifnih postavk delavcev, ki so določene v mejah ravni po zveznem družbenem planu za l. 1957 in obračunane samo po urah, ne pa tudi po učinku, ki so ga delavci dosegli.

NORME IN PREMIJE

Z uredbo je določena obveznost vseh gospodarskih organizacij, da uvedejo norme kot osnovo za obračun plač. Za gospodarske organizacije druge skupine pa je ta obveznost predpisana samo v načelu in jim je prepuščeno, da konkretno določajo norme in skrbijo za njihovo realnost. Revizije norm ni mogoče pri vseh gospodarskih organizacijah izvesti od zunaj, ker vpliva nerealnost norm samo na notranje odnose med plačami in se zato tudi prepušča popolnoma skrbi samega kolektiva. Tudi v gospodarskih organizacijah, za katere ostane v veljavi dosednji način razdelitve, je praktično možnost odreditve revizije omejena za vse norme, ki so bile določene konec l. 1956 ali v l. 1957, ker organi ljudskega odbora ne morejo ukazati revizije norme pred iztekom 12 mesecev od njene določitve ali od zadnje revizije. Sicer pa lahko sama gospodarska organizacija, ne glede na način razdelitve skupnega dohodka, izvrši revizijo norm tudi pred iztekom 12 mesecev, vendar ne pred iztekom šestih mesecev. Tako dobijo norme stalnost, s čimer se krepi interes in zaupanje delavcev, raste pa tudi odgovornost gospodarske organizacije za solidnost norm.

Določbe o premijah so v novi uredbi večinoma enake, kakor so bile v dosednji uredbi.

JAMSTVO ZA PLAČE

V primeru, ko sama gospodarska organizacija nima sredstev za izplačilo plač niti v ustvarjenem dohodku niti v svojih skladih, so ji bila doslej zagotovljena sredstva za izplačilo 60 odstotkov plač po tarifnih postavkah na breme občinskega ljudskega odbora. Z novo uredbo se jamstvo občinskega ljudskega odbora poviša na 75 odstotkov od plač po tarifnih postavkah, v drugi skupini pa na 75 % od zaščitenega plačnega sklada.

Z novo uredbo ostaja še naprej v veljavi povečanje plač nad plačami po tarifni postavki po periodičnem obračunu in sklepnem računu kot učinkovito sredstvo za povezovanje interesov delavcev z interesi gospodarske organizacije, če-

prav teži uredba v načelu za tem, da bi plače posameznikov čim bolj obračunavali na temelju določenih meril njihovega uspeha pri delu (tarifnih postavk, norm, premij, nagrad za konkretne rezultate in podobno). Spremenjeni so samo pogoji: potrebni delovni staž je skrajšan od šest in devet na tri in šest mesecev tako, da bo več delavcev lahko uveljavilo pravico na to povečanje po periodičnem obračunu ali po sklepnem računu.

PRISTOJNOST OBČIN

Komisije za plače v gospodarstvu kot posebni organi za posle v zvezi s plačami so odpravljene, njihovi posli so prešli na svete in sekretariate za delo občinskih ljudskih odborov. V l. 1957 pa bodo te posle opravljali sveti in sekretariati za delo okrajnih ljudskih odborov, svet in sekretariat ljudskega odbora posamezne občine pa jih bo lahko prevzel med l. 1957. bržko bo po oceni sveta za delo okrajnega ljudskega odbora zagotovljeno njihovo pravilno in neovirano opravljanje.

T. T.

PLAČE IN ŽIVLJENJSKI STROŠKI

v letih 1956 in 1957

(Nadaljevanje s 3. strani)

točko. Jajca so v decembru prodajali povprečno po 28 din. Z intervencijo iz uvoza se je cena v začetku letošnjega leta znižala na 18 din, nato pa se je zaradi blage zime povečala ponudba in danes se giblje cena jajc okrog 12 din.

Stroški za prehrano so zaradi takega gibanja porasti v primerjavi z l. 1955 za 6,5 odstotka, kar pa je vendarle manj, kakor je znašal porast v l. 1955, ko je dosegel 19 %.

Stroški za pijačo, ki jih prav tako štejemo med mesečne stroške, so zaznamovali določen porast, medtem ko se cene tobaka niso spremenile. Prav tako se niso spremenile stanarine in stroški za razsvetljavo.

Letni stroški, ki obsegajo predvsem stroške za oblačenje, za usluge in kulturne potrebe kakor tudi za potrošni material v gospodinjstvu, se v l. 1956 skoraj niso spremenili, medtem ko so se povečali v razdobju januar-marec letos za 1 %, in to predvsem zaradi povečanja cen obrtnih uslug za 6 % v primerjavi s povprečjem 1956. Cene lignita so bolj ali manj ostale enake, zato pa so bile v porastu cene dro. Zaradi porenitve električne energije v termične namen se potrošnja toka povečuje, znatno pa se znižuje potrošnja dro.

Večletni stroški predstavljajo nakupe, ki imajo dolgoročni značaj, kakor nakup pohištva, tekstila za gospodinjstvo (odeje, posteljnina, preproge itd.), na področju oblačenja pa zimski plašč. Ker gre za nakupe industrijskega blaga na področju, na katerem je bila že dosežena znatna ustalitev cen, so ti stroški od l. 1955 stalni.

INDEKS ŽIVLJENJSKIH STROŠKOV ZA ŠTIRICLANSKO DELAVSKO DRUŽINO

(l. 1955 je vzeto kot 100)

	povprečje 1956	marec 1957
mesečni stroški	106	110
letni stroški	103	104
po namenu potrošnje:		
večletni stroški	100	100
oblaka	101	101

Indeks življenjskih stroškov in njihovo gibanje samo zase nista pokazatelj življenjskega standarda. Šele ko jih primerjamo z nominalno plačo (denarni znesek prejemkov), dobimo realno plačo, ki je eden izmed pokazateljev življenjskega standarda, kajti kolikor večja je realna plača, toliko več je mogoče kupiti proizvodov in uslug.

INDEKS REALNE PLAČE 1956

(l. 1955 je vzeto kot 100)

življenjski stroški	105
nominalna plača	107
realna plača	101

Potemtakem se je v letu 1956 nominalna plača (denarni znesek plače) bolj povečala kakor življenjski stroški in je tako bila realna plača za 1 % višja.

Tak porast sam zase nima večjega pomena za življenjski standard, vendar pa razen drugega tudi ta porast kaže, da je osebna potrošnja ustaljena in da so bili ustvarjeni pogoji za njeno nadaljnje postopno povečevanje.